

VERB	2
Infinitiv	3
Verbbøying i presens.....	4
Bruk av presens	8
Verbbøying i preteritum.....	9
Bruk av preteritum	12
Perfektum partisipp	14
Sterke verb i perfektum partisipp	15
Uregelrette verb	16
Presens perfektum.....	18
Modale verb	21
Presens futurum	23
Preteritum perfektum.....	25
Preteritum futurum.....	25
Imperativ	26
Passiv.....	27
St-verb – verb med spesiell ending i infinitiv	30
Samsvarbøying	32
Oppsummering av verbbøying og verbtider.....	33
Bruk av ordbok eller ordliste	34

VERB

Verb fortel kva som skjer eller kva nokon gjer.

Leo **skriv**.

Luisa **les**.

Prikken **et**.

Carmen og Arne **dansar**.

1**Strek under verba i teksta.**

Familien står opp klokka sju. Luisa bruker lang tid på badet. Først dusjar ho og vaskar håret. Så tørkar ho seg, føner håret og sminkar seg. Leo må alltid vente. Klokka åtte et dei frukost. Leo og Luisa dekkjer bordet. Far skjer opp brødet medan mor lagar kaffi og koker egg. Til frukost drikk dei kaffi og et grovbrød med brunost. Klokka halv ni tek alle

på seg ytterkle. Leo og Luisa spring for å rekke bussen. Mor kører bil, og far sykler til jobben.

Infinitiv

Infinitiv er verbforma du finn som oppslagsord i ordbøker eller ordlister: **å hoppe, å snakke, å vere, å rope, å leve, å bu** osv.

Du kan velje mellom **a-** eller **e-ending** av verb i infinitiv.

Desse formene er jamstilte. I denne boka blir **e-ending** alltid brukt, f.eks. **å ete, å leve.**

Nokre verb i infinitiv med berre éi staving endar på andre vokalar: **å gro, å bu, å sy, å gå, å blø**

2

Sjå oppgåve 1. Kva heiter verba i infinitiv?

Infinitiv med å og utan å

Infinitivsmarket **å** står framfor eit verb i infinitiv.

Vi bruker infinitivsforma utan **å** framfor modale verb (sjå s. 21):

skal kome, kan bu, måtte gå

Nokre verb i presens, f.eks. bruker og liker, får ofte infinitivar med **å** etter seg:

Eg bruker **å reise** kvar måndag.

Eg liker **å stå opp** tidleg.

Merk! Eit verb i infinitiv kan ikkje stå aleine som verbal i ei setning.

3

Vel mellom desse verba i infinitiv, med eller utan å: *ete, kome, kjøpe, lage, reise, lære, stå opp, vere, begynne.*

Eg bruker mykje pengar på _____ gåver før jul.
 Arne skal _____ på spanskurs i neste veke.
 Carmen kunne ikkje _____ i kveld for ho var sjuk.
 Irina bruker _____ til Russland ein gong i året.
 Leo har planlagt _____ tidleg i morgon.
 Kan du ikkje _____ her ei stund til?
 Luisa skal _____ middag kl. 17.00.
 Han liker _____ god mat.
 Carmen prøver _____ norsk.

Verbbøying i presens

Vi deler verba inn i **svake og sterke verb**.

Svake verb

Vi lagar ofte presens ved å setje **-ar** eller **-er** til infinitiv av dei svake verba.

Type verb	Infinitiv	Presens	Ending i presens
a-verb	å snakke	snakkar	-ar
e-verb	å hjelpe	hjelper	-er

Dei aller fleste svake verb blir bøygde som a-verb eller e-verb.

Merk! Du må pugge kva verb som er e-verb, og kva verb som er a-verb.

4

Set verba i infinitiv og plasser dei i rett gruppe: hoppar, greier, kastar, besøkjer, snakkar, lever, reiser, helser, sykklar, svarer, dansar, bruker, håper, rettar, takkar, arbeider, tenkjer, sender, prøver, byggjer, reknar, teiknar, studerer, ønskjer, røykjer, møter, tørkar, malar, startar, pakkar, kjøper, ryddar, sparkar, underviser, vaskar, smaker, baker, lagar, hjelper, liker, speler, kviler, ventar, bankar, drøymer, trenar.

a-verb:

e-verb:

5**Set inn verb i presens.**

- å hoppe Barna på skulen _____ tau i friminuttet.
- å tørke Eg _____ meg med handduken.
- å kvile Bestefar _____ på sofaen kvar dag.
- å reise I morgon _____ vi til Cuba.
- å takke I Noreg _____ ein for maten.
- å banke Kven er det som _____ på døra?
- å vente Mor _____ på at eg skal kome heim.
- å prøve Leo _____ å få tid til å trene kvar dag.
- å kjøpe Han _____ ris, kylling og grønsaker i butikken.
- å røykje Dei _____ i pausane.
- å vaske Kvar laurdag _____ Leo og Luisa romma sine.
- å tenkje Eg _____ på deg kvar dag!
- å svare Leo _____ på spørsmåla frå læraren.
- å undervise Ho _____ i norsk og engelsk.

Kortverb og j-verb

Kortverb og j-verb høyrer også til dei svake verba.

Kortverba har éi staving i infinitiv og endar på ulike vokalar. Desse verba får berre **-r** i presens.

J-verba skal ha **j** i infinitiv og inga ending i presens.

Type verb	Infinitiv	Presens	Ending i presens
Kortverb	å nå	når	-r
Kortverb	å sy	sy	-r
j-verb	å telje	tel	inga ending
j-verb	å krevje	krev	inga ending

Merk! Ikkje alle verb med **j** i infinitiv er j-verb. Ønskje, røykje og styrkje er e-verb.

6

Set inn presensforma av kortverba og j-verba.

- å spørje Carmen _____ læraren om bøyning av verb.
- å tru _____ du det blir fint vêr i morgon?
- å symje Kvar onsdag _____ Luisa 1000 meter i symjebassenget.
- å selje I basaren i Istanbul _____ dei mange spennande ting.
- å ro Per _____ båten medan far set ut garnet.
- å velje Foreldra _____ Carmen til klassekontakt.
- å gro Såret på beinet til Leo _____ ikkje godt.
- å fortelje Kvar kveld _____ foreldra eventyr til barna sine.
- å telje Han _____ til ti på spansk.
- å skilje På nynorsk _____ ein mellom a-verb og e-verb.
- å krevje Læraren _____ at alle kjøper ordbøker.
- å nå Viss vi skundar oss, _____ vi kanskje bussen!
- å blø Såret på beinet hans _____.
- å bu Vi _____ i eit koseleg hus.
- å setje Luisa _____ seg i den gode stolen.

Sterke verb i presens

Dei fleste sterke verb får inga ending i presens.
Nokre av dei skiftar vokal.

Infinitiv	Presens	Ending	Vokalskifte
å bite	bit	inga ending	
å fare	fer	inga ending	vokalskifte
å ete	et	inga ending	

Nokre sterke verb får r-ending i presens: å gi – gir, å få – får.

7**Set inn presensforma av dei sterke verba.**

- å bite Hunden _____ postmannen i beinet.
- å vinne Arne _____ kvar gong han og Leo speler kort.
- å fare Skund deg! Eg _____ om ei lita stund.
- å ete Vi _____ middag kl. 17.00 kvar dag.
- å lese Luisa _____ nokre sider i boka si kvar kveld.
- å vekse Håret _____ nokre centimeter i månaden.
- å bere Kvar dag _____ eg handlevarene heim.
- å bryte Han _____ litt av brødet og gir til fuglane.
- å ta Carmen og Ali _____ kvarandre i handa og helser.
- å drepe Prinsen _____ ofte trollet i folkeeventyra.
- å skine Midnattssola _____ heile natta.
- å liggje Klokka er elleve og Leo _____ framleis i senga.
- å sitje I klasserommet _____ Luisa ved sidan av veninna si.
- å skrive Dei _____ tekster på norsk kva veke.
- å vinne Arne _____ aldri i Lotto.
- å gi Leo _____ Carmen ein stor klem.

Bruk av presens

Presens bruker vi om

noko som skjer **no** eller i dag:
Leo **går** til skulen no.

noko som **vanlegvis** skjer:
Leo **går** til skulen kvar dag.

noko som **alltid** skjer:
Juleferien **begynner** i desember.

noko som skal skje i **framtida**:
I ferien **reiser** Carmen til Cuba.

Når vi bruker presens for å vise til **framtid**, står det ofte eit tidsledd som fortel kva tid vi tenkjer på, f.eks. **i ferien, i morgon, om ein time** osv.

Vi bruker ofte presens for framtid når vi har verb som fortel om **forandring** eller **rørsle**, t.d. **å starte, å kome, å dra, å flytte**:

Luisa **startar** på ny skule **til hausten**.
Familien drar på **ferie** til Spania **neste år**.

8

Er dette noko som skjer *no, vanlegvis, alltid* eller *i framtida*? Sjå eksemplet under.

No sit Luisa på skulen.

noko som skjer no

Det **er** måndag i dag.

Luisa **står** opp.

Ho **står** opp klokka sju kvar morgon.

Ho **står** alltid opp før klokka sju.

Ho **står** opp klokka sju i dag også.

I morgon **står** ho også opp klokka sju.

9

Fortel om ein vanleg dag.

Eg står opp klokka

10

Verba under uttrykkjer rørsle eller forandring.

Lag setningar og bruk verba i presens for å vise framtid.

å kome Carmen kjem hit på ferie neste sommar.

å dra _____

å reise _____

å flytte _____

å starte _____

å slutte _____

å begynne _____

Verbbøying i preteritum

Svake verb har ending i preteritum.

A-verba får endinga **-a** og e-verba anten **-de** eller **-te**.

Type verb	Infinitiv	Presens	Preteritum	Ending i preteritum
a-verb	å snakke	snakkar	snakka	-a
e-verb	å reise	reiser	reiste	-te
e-verb	å arbeide	arbeider	arbeidde	-de

Dersom stammen i e-verba endar på ein av konsonantane i ordet

FoLKePeNSJoNiSTaR, får dei **-te** i preteritum, f.eks. reise

Dersom stammen endar på v, g, d, m, får dei **-de** i preteritum, f.eks. arbeide

Merk! Mange verb kan vere både a- og e-verb, f.eks. å bruke, å like, å svare, å håpe.

Då kan vi velje bøyingsmønster sjølve. Det er viktig å vere konsekvent.

11

Set inn verb i preteritum. Bruk regelen for å finne ut om endinga er -te eller -de.

- å møte Eg _____ kona mi for ti år sidan.
 å leige Vinteren 1996 _____ vi eit lite hus i Spania.
 å kjøpe I går _____ Leo tre sjokoladar.
 å hjelpe Luisa _____ Leo med leksene i går.
 å lære På tyskkurset _____ vi mykje grammatikk.
 å leve Han _____ eit godt liv.
 å tene Han _____ ein million kroner i fjor.
 å arbeide Då Carmen budde i heimlandet, _____ ho mykje.
 å treffe I fjor sommar _____ eg alle venene mine igjen.

Kortverb og j-verb

Kortverba får endinga **-dde** i preteritum, og j-verba får som regel endinga **-de**.

Type verb	Infinitiv	Presens	Preteritum	Ending i preteritum
kortverb	å nå	når	nådde	-dde
j-verb	å selje	sel	selde	-de
j-verb	å telje	tel	talde	-de + vokalskifte

Merk! Mange j-verb får vokalskifte i preteritum.

Du må bruke ordbok for å finne ut om eit j-verb får vokalskifte eller ikkje.

12

Set inn preteritum av kortverba og j-verba.

- å spørje Carmen _____ læraren om bøyning av verb.
 å tru Eg _____ han kom frå Cuba.
 å symje På onsdag _____ Luisa 1000 meter i symjebassenget.
 å selje I basaren i Istanbul _____ dei mange spennande ting.
 å ro Per _____ båten medan far sette ut garnet.
 å velje Foreldra _____ Carmen til klassekontakt.
 å gro Såret på beinet til Leo _____ ikkje godt.
 å fortelje Kvar kveld _____ foreldra eventyr til barna sine.

- å telje Han _____ til ti på spansk.
 å skilje Foreldra til Kari og Per _____ seg i fjor.

Sterke verb i preteritum

Sterke verb har ikkje ending i preteritum og endrar ofte vokal når dei blir bøygde.

Infinitiv	Presens	Preteritum
å bite	bit	beit
å vinne	vinn	vann
å ete	et	åt
å lese	les	las
å trenge	treng	trøng
å blåse	blæs	bles
å bryte	bryt	braut

13

Set inn dei sterke verba i preteritum.

- å bite Hunden _____ postmannen i beinet.
 å finne Eg _____ ringen eg hadde mist.
 å ete Vi _____ middag kl. 17.00 i går.
 å lese Eg _____ nokre sider i boka mi i går kveld.
 å vekse Leo _____ ti centimeter i fjor.
 å bere På laurdag _____ eg varene heim frå butikken.
 å bryte Du _____ lovnaden om å halde det hemmeleg.

14

Set inn passende verb: skaut, tok, skreiv, for, gjekk, kom, gav, sat, fekk, såg.

- Ali _____ namnet sitt med arabiske teikn.
 Han _____ på trening for ein time sidan.
 Han _____ tre gonger før han treffe blink.
 Fatima _____ trikken til byen.
 Læraren _____ dei muslimske elevane fri for å feire id.
 Han køyrde for fort og _____ ei stor bot.
 Arne _____ ein lang fjelltur på søndag

Perfektum partisipp

Perfektum partisipp av a-verba er lik preteritumsforma.
I e-verb, kortverb og j-verb tek vi bort -e frå partisippforma.

Type verb	Infinitiv	Presens	Preteritum	Perfektum partisipp	Ending
a-verb	å snakke	snakkar	snakka	snakka	-a
e-verb	å reise	reiser	reiste	reist	-t
kortverb	å nå	når	nådde	nådd	-dd
j-verb	å telje	tel	talde	talt	-t

Merk! Vi bruker ikkje perfektum partisipp aleine i ei setning.
Vi må ha med eit hjelpeverb i presens eller preteritum: **har** snakka, **hadde** snakka

20

Set inn perfektum partisipp av a- og e-verba.

- å hoppe Leo har _____ på trampoline i heile dag.
- å tørke Carmen hadde _____ støv i heile huset.
- å kvile Farfar har _____ seg lenge no.
- å reise Arne har _____ jorda rundt.
- å takke Leo hadde _____ for maten før han gjekk.
- å banke No har eg _____ på døra i fem minutt!
- å vente Eg har _____ på ferja i ein time.
- å prøve Yuri hadde _____ å finne lykka i Noreg.
- å snakke Kven har du _____ med i dag?
- å arbeide Carmen hadde _____ som lege i mange år før ho kom til Noreg.

21

Kva er perfektum partisipp-forma av desse kortverba og j-verba?

- å spørje Carmen har _____ læraren om hjelp.
- å leggje Alle barna hadde _____ seg før klokka ti.
- å tru Eg hadde aldri _____ at eg skulle klare eksamen.
- å symje I dag har Leo _____ 1000 meter.
- å selje Ekspeditøren har _____ mange nyttårsrakettar.
- å ro Han har _____ frå Noreg til England.

- å velje Har Arne _____ rett?
- å gro Graset har _____ så lite i sommar.
- å fortelje Ho har _____ alt til venene sine.
- å setje Carmen hadde allereie _____ seg til bords.
- å krevje Læraren har _____ at alle kjøper ordbøker.
- å nå Hadde dei berre gått eit minutt før, hadde dei _____ bussen.
- å blø Såret på beinet hans hadde _____ mykje.
- å bu På Cuba har dei _____ i eit koseleg hus no i ferien.
- å setje Luisa hadde _____ seg i den gode stolen då Leo kom.

Sterke verb i perfektum partisipp

Dei sterke verba skifter vokal frå infinitiv til preteritum til perfektum partisipp. Som du ser av eksempla under, har dei sterke verba mange bøyingsmønster. Derfor må du lære kvart verb for seg. Her er eit oversyn:

Infinitiv	Presens	Preteritum	Perfektum partisipp	Vokalskifte
å bite	bit	beit	bite	i - ei - i
å vinne	vinn	vann	vunne	i - a - u
å sitje	sit	sat	sete	i - a - e
å liggje	ligg	låg	lege	i - å - e
å fare	fer	fór	fare	a - o - a
å ta(ke)	tek	tok	teke	a - o - e
å falle	fell	fall	falle	a - a - a
å la(te)	lèt	lét	late	a - e - a
å ete	et	åt	ete	e - å - e
å lese	les	las	lese	e - a - e
å vekse	veks	voks	vakse	e - o - a
å trenge	treng	trong	trunge	e - o - u
å bere	ber	bar	bore	e - a - o
å bryte	bryt	braut	brote	y - au - o
å syngje	syng	song	sunge	y - o - u
å gå	går	gjekk	gått	å - e - å

22

Kryssord: Set inn partisippformer

å skrive har _____

å skyte har _____

å finne har _____

å bere har _____

å ta har _____

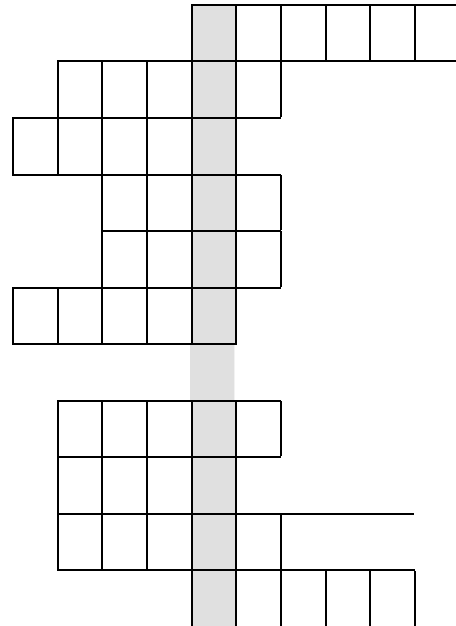
å skine har _____

å grave har _____

å sitje har _____

å skjere har _____

å binde har _____

Løysingsord: _____

Uregelrette verb

Nokre verb får eit spesielt bøyingsmønster. Desse må du lære.

Vi skal sjå på nokre av dei vanlegaste:

Infinitiv	Presens	Preteritum	Perfektum partisipp
å eige	eig	åtte	ått
å gjere	gjer	gjorde	gjort
å ha	har	hadde	hatt
å seie	seier	sa	sagt
å vite	veit	visste	visst
å vere	er	var	vore

23

Set inn verb som passar. Vel mellom verba ovanfor.

Arne har _____ høg feber og har _____ heime frå jobb i mange dagar. Han har ikkje _____ mykje desse dagane. Sjefen har _____ at han må ta det med ro.

Veit du kven som _____ desse bøkene? Nei, det _____ eg ikkje.
Men spør læraren. Han _____ det sikkert.

Ha

Verbet **å ha** blir brukt på fleire måtar og har fleire tydingar:

Eg **har** sagt det før. (**hjelpeverb** i ei samansett verbtid)

Carmen **har** ein stor bil. (tyder det same som **eig**)

Eg **har** influensa. (tyder **lid av**)

24

Set inn rett form av å vere eller å ha.

Fatima _____ 40 år.

Luisa _____ høg feber sist veke.

Det _____ fint vêr i går.

Carmen _____ god utdanning.

Leo _____ glad i å spele fotball.

Farfar _____ gammal då han døyde.

Bli og verte

Verba **å bli** og **å verte** tyder det same. Vi bruker desse verba om **framtid** og om **forandring** frå ein tilstand til ein annan

Det er fint vêr i dag, men i morgon **blir** det regn.

Carmen er alltid blid, men i går **vart** ho sint.

Vi kan velje tre ulike måtar å bøye desse verba på:

Infinitiv	Presens	Preteritum	Perfektum partisipp
å bli	blir	blei	blitt
å verte	vert	vart	vorte
å bli	blir	vart	vorte

Merk! I denne grammatikken har vi valt den siste bøyingsmåten. Dette er vanleg i mange dialektar.

25

Set inn rette former av å bli.

Leo kjem til _____ overraska!

Leo _____ nok overraska når han kjem heim i morgon.

Leo _____ nok overraska då han kom heim i går.

Leo har _____ overraska mange gonger.

Presens perfektum

Presens perfektum lagar vi av hjelpeverbet **å ha** i presens: **har**, og perfektum partisipp av hovudverbet, f.eks. **å gå – gått**:

Luisa **har gått** heim.**Presens perfektum** bruker vi om:

fortid utan tidsuttrykk:

Luisa **har budd** på Cuba. (Men ho bur der ikkje no lenger.)

handlingar som framleis varer:

Leo **har budd** i Noreg **i tre år**. (Han bur her no også.)

handlingar som har innverknad på notida:

Carmen **har ete** frukost **i dag**. (Ho er ikkje svolten no.)

26

Svar i presens perfektum.

Når skal du gjere leksene?

Eg har gjort leksene.

Når skal du treffe Luisa?

Eg _____

Skal de arbeide med leksene?

Vi _____

Skal dei ete middag?

Dei _____

Kjem du til å vinne?

Eg _____

Når skal han skrive stilen?

Han _____

Når skal ho snakke med legen?

Ho _____

Skal du hjelpe dei?

Eg _____

27

Lag setningar med *eg* og presens perfektum av verba til venstre.

- å lese No _____ ferdig boka.
å bu No _____ her i to år.
å arbeide I ni år _____ i det same firmaet.
å male No _____ huset gult.
å kjøpe Endeleg _____ ny bil.
å bake I dag _____ mange kaker.
å springe I dag _____ ei mil.

28

Svar på spørsmåla.

Kor lenge har du vore i Noreg?

Har du lånt bøker på eit bibliotek i Noreg?

Har du gjort leksene dine til i dag?

Har du ete frukost i dag?

Kva TV-program har du sett denne veka?

Kor lenge har du studert norsk?

Har du vore i utlandet i år?

Preteritum eller presens perfektum?

Vi kan bruke begge disse verbformene om fortid.

Saman med preteritum bruker vi gjerne tidsuttrykk som viser at noko er avslutta, t.d. **i 1997, i går, i fjor, i mai:**

Luisa **gjekk** til skulen **klokka åtte**.

Vi seier ikkje **når** ei handling i presens perfektum er avslutta. Men vi kan bruke ord som fortel om ei tid som går fram til notida, t.d. **i dag, i år, i denne veka:**

Luisa **har gått** til skulen **i dag**.

29

Preteritum eller presens perfektum?

- å bu Eg _____ i London. Eg _____ der i 1997.
- å kjøpe Eg _____ meg ny jakke. Eg _____ ho på Cubus i går.
- å sjå Leo _____ kongen. Han _____ han på 17. mai.
- å arbeide Kari _____ her i mange månader.
- å kome Luisa _____ til Noreg på torsdag.
- å lese Eg _____ ferdig boka. Eg _____ ho i sommar.
- å ete Barna _____ middag hos besteforeldra i dag. Dei _____ der i går også.
- å starte Skuletimen _____. Han _____ for fem minutt sidan.
- å skrive Leo _____ kort til mormor. Han _____ det i går.
- å levere Eg _____ mange tekster på norsk. Eg _____ ei tekst sist veke.
- å lære Vi _____ om perfektum denne veka. Sist veke _____ vi om preteritum.

Modale verb

Dei modale verba bruker vi ofte i presens saman med eit verb i infinitiv.

å kunne: evne, moglegheit

å skulle: plan, avgjerd

å vilje: ønske, lyst

å måtte: påbod, plikt

å burde: tilråding

Infinitiv	Presens	
kunne	Ho kan skrive.	(Ho har lært å skrive.)
skulle	Ho skal skrive.	(Ho har planlagt å skrive.)
vilje	Ho vil skrive.	(Ho ønskjer å skrive, ho kjem til å skrive.)
måtte	Ho må skrive.	(Ho er nøydd til å skrive.)
burde	Ho bør skrive.	(Det er best at ho skriv.)

Merk! Etter modale verb bruker vi infinitiv **utan å**:

Luisa **kan** ikkje **skrive** norsk. Men Leo **kan skrive** litt norsk.

Eg **skal** ikkje **vere** heime i ferien. Eg **skal reise** til heimlandet mitt.

30

Set inn modale verb. Her er det fleire alternativ.

Pablo _____ ikkje skrive norsk. Men Irina _____ skrive litt norsk.

Eg _____ ikkje vere heime i ferien. Eg _____ reise til heimlandet mitt.

Leo _____ ikkje ha fisk til middag. Han _____ ha pizza.

Du _____ ikkje kome for seint! Du _____ vere presis!

Viss du _____ bu i Noreg, _____ du lære norsk.

Han _____ reise til Oslo i kveld. Han _____ ta nattbussen kl. 22.00.

Leo _____ ikkje sjå denne filmen. Han er ikkje gammal nok. Men Luisa _____ sjå han.

Per er berre tre år. Han _____ ikkje lese. Han _____ at mora _____ lese for han.

Carmen _____ ikkje kome på norskkurs i dag. Ho _____ på sjukehus med sonen sin.

Du _____ ikkje køyre på raudt lys! Då _____ du få bot.

Arne _____ lære spansk. Han _____ melde seg på eit spanskkurs.

31

Set inn modale verb i folkeeventyret under.

Kven skal bake, og kven vil smake?

Ein katt, ei mus og ei høne bur saman. Ein dag seier høna:

Vi har ikkje meir mat i huset. No _____ vi bake.

Ja, det _____ vi, seier katten.

Ja, det _____ vi, seier musa.

Kven _____ gå etter mjøl? spør høna.

Ikkje eg, seier katten.

Ikkje eg, seier musa.

Då _____ eg gå, seier høna.

Høna kjem tilbake med mjøl.

Kven _____ bake? spør høna.

Ikkje eg, seier katten.

Ikkje eg, seier musa.

Då _____ eg gjere det, seier høna, og så lagar ho ei kake og steikjer henne.

Kaka er ferdig og ligg på bordet.

Kven _____ ete kaka? spør høna.

Det _____ eg, seier katten.

Det _____ eg, seier musa.

Nei, det _____ eg! seier høna, og så et ho opp heile kaka.

32

Set inn rett verbform.

å lese Carmen _____ aviser kvar dag. Ho kan _____ litt norsk no. Ho prøver å _____ ei norsk avis kvar dag.

å snakke Carmen kan _____ spansk og engelsk. Ho prøver ofte å _____ norsk. Ho går på norskkurs kvar dag. I pausane _____ ho norsk med dei andre elevane.

å sove Barna prøver å _____. Foreldra seier at dei må _____.
 Men barna klarer ikkje å _____. Det er så mykje bråk ute.
 Vanlegvis _____ dei frå klokka åtte til klokka sju. Foreldra håper
 dei vil _____ lenge i morgon.

Presens futurum

Denne forma lagar vi ved å bruke presensformene av dei modale verba **skal** eller **vil** og eit hovudverb som må stå i infinitiv:

Carmen **vil lære** norsk.
 Arne **skal reise** på båttur.

Presens futurum (futurum tyder framtid) bruker vi om

noko vi har planlagt:
 Leo **skal gå** til skulen i morgon.

noko vi trur kjem til å skje:
 Leo **vil gå** tidleg heim i dag.

33

Kva skal Arne gjere i morgon?

kl. 7.00	stå opp	_____
kl. 7.15	vaske seg	_____
kl. 7.30	ete frukost	_____
kl. 7.45	sykle til jobb	_____
kl. 8.00	jobbe	_____
kl. 14.00	legen	_____
kl. 16.00	ete middag	_____
kl. 18.00	trene	_____
kl. 20.00	kino	_____
kl. 23.30	leggje seg	_____

34

Kva skal du gjere i morgon? Fortell!

Kjem til å

Vi bruker ofte **kjem til å** og verb i infinitiv om noko vi reknar med skal skje i framtida. Vi bruker uttrykket om noko vi **ikkje** har planlagt:

Luisa **kjem til å bli glad** når ho får e-post frå veninna si på Cuba.

35

Bruk *kjem til å* saman med verb i infinitiv. Vel mellom desse verba: å bli, å trivast, å sakne, å føle seg, å like seg, å gå

Eg trur norsktesten _____ vanskeleg.

Dei _____ venene sine.

Han _____ på festen.

Dette _____ bra!

Ho _____ her i Ålesund.

Dei _____ einsame når barna flyttar ut.

Preteritum perfektum

Preteritum perfektum lagar vi av verbet **å ha** i preteritum: **hadde**, og perfektum partisipp-forma av hovudverbet, f.eks. **gått**:

Luisa **hadde gått** heim.

Preteritum perfektum bruker vi når vi vil fortelje om noko som skjedde før noko anna i fortida. Vi bruker ofte preteritum perfektum saman med **då** og **etter at**:

Då eg kom, **hadde** Leo **gått** til skulen.

Etter at Leo **hadde gått** til skulen, kom eg.

Det verbet som fortel kva som skjedde først i fortida, får preteritum perfektum: **hadde gått**. Det andre verbet står i preteritum: **kom**:

Då eg **kom**, **hadde** Leo **gått** til skulen.

36

Set inn rett form av verba.

ete – gå Etter at vi _____, _____ vi på kino.

gjere – få Etter at barna _____ leksene, _____ dei lov til å gå ut og leike.

gå – kome Dei _____ då vi _____ på festen.

reise – reise Då Luisa _____ frå Cuba, _____ Carmen allereie _____.

pakke – dra Etter at vi _____, _____ vi på stranda.

selje – kjøpe Då dei _____ bilen, _____ dei syklar.

Preteritum futurum

Preteritum futurum lagar vi av modalverba i preteritum, f.eks. **skulle** eller **ville**, og hovudverbet i infinitiv, f.eks. **skulle dra** (skulle: preteritum, dra: infinitiv).

Futurum tyder framtid. Preteritum futurum bruker vi om handlingar i framtida. Men desse handlingane ser vi frå **fortida**:

Då Arne **kom** heim, **skulle** Carmen **dra** på norskkurs.

Luisa **sa** at ho **kunne lage** middag i morgon.

Det verbet som fortel kva som skjedde først i fortida, får **preteritum**:

Då Arne **kom** heim, skulle Carmen dra på norskkurs.
Luisa **sa** at ho kunne lage middag i morgon.

37

Set inn modalverb: skulle, ville, kunne, burde, måtte

Eg treffe Kari i går. Ho _____ gå på kino, og spurde om eg _____ vere med.

Då eg kom, _____ Kari til å gå. Ho _____ heim.

Carmen og Arne fortalde at dei _____ gifte seg i påska.

Legen sa at ho _____ slutte å røykje.

Luisa visste at ho _____ trene meir for å kome i form.

Leo fortalde at han _____ snakke litt norsk no.

Imperativ

Imperativ er lik infinitiv utan **-e** (utan **-je** for j-verba).

Infinitiv	lese	skrive	lytte	svare	seie	sjå	setje
Imperativ	les	skriv	lytt	svar	sei	sjå	set

Imperativ bruker vi for å be nokon gjere noko eller for å åtvare nokon.
Imperativ blir brukt i instruksjonar, oppmodingar og åtvaringar:

Instruksjon:

Set inn rett verb.

Oppmoding:

Gjer leksene dine!

Åtvaring:

Ikkje **gå** over vegen!

38

Bruk imperativ i staden for modalverb.

Du må ete opp maten din.

Et opp maten din.

Kan du lese høgt?

Du må passe deg for bilane.

Du må setje inn imperativform.

De må vere stille.

Kan du skrive på tavla?

Du må skjere opp grønnsakene.

Du må piske fløyten til krem.

Du må ikkje gløyme lommeboka di.

Du må ikkje røykje her.

Du må ikkje parkere her.

Du må ikkje parkere her.

Passiv

Alle verb kan stå i aktiv eller passiv form.

I dette kapitlet har vi berre sett på aktive former til no.

Aktiv: Leo **vaskar** bilen.Vi fortel **kva** nokon gjer: **vaskar**Vi fortel **kven** som gjer noko: **Leo****Passiv:** Bilen **blir vaska**.Vi fortel **kva som hender** med noko eller nokon: **blir vaska**Vi fortel **kven** eller **kva** noko hender med: **bilen**

Vi er ikkje opptekne av kven som gjer det.

Aktiv:

Arne slår plenen.

Carmen hentar Luisa på skulen.

Passiv:

Plenen blir slått.

Luisa blir henta på skulen.

Passiv form lagar vi ved hjelp av verbet **å bli** i ulike former, og perfektum partisipp av hovud verbet: å slå – **slått**, å hente – **henta****Presens passiv** lagar vi ved å setje verbet **å bli** i presens: **blir slått, blir henta**.

39

Gjer om til presens passiv. Sjå eksemplet under:**Aktiv:**

Arne ryddar det rotete loftet.

Luisa slår plenen.

Leo sparkar ballen over gjerdet.

Bilmekanikaren reparerer bilen deira.

Alle i familien vaskar huset til helga.

Han sel alle varene.

Passiv:

Loftet blir rydda.

Preteritum passiv

Preteritum passiv lagar vi av verbet **å bli** i preteritum: **vart** og hovud verbet i perfektum partisipp.

Aktiv:Arne **slo** plenen.Carmen **henta** Luisa på skulen.**Passiv:**Plenen **vart slått**.Luisa **vart henta** på skulen.

40

Gjer om frå aktiv til passiv form preteritum. Sjå eksemplet under.**Aktiv:**

Arne rydda det rotete loftet.

Luisa slo plenen.

Leo sparka ballen over gjerdet.

Bilmekanikaren reparerte bilen deira.

Alle i familien vaska huset til helga.

Han selde alle varene.

Passiv:

Loftet vart rydda.

Perfektum passiv

Presens perfektum passiv lagar vi vanlegvis av verbet **å vere** i presens: **er** og hovud verbet i perfektum partisipp.

Aktiv:Arne **har slått** plenen.Carmen **har henta** Luisa på skulen.**Passiv:**Plenen **er slått**.Luisa **er henta** på skulen.

Preteritum perfektum passiv lagar vi vanlegvis av verbet **å vere** i preteritum: **var** og hovud verbet i perfektum partisipp.

Aktiv:Arne **hadde slått** plenen.Carmen **hadde henta** Luisa på skulen.**Passiv:**Plenen **vart slått**.Luisa **vart henta** på skulen.

41

Gjer om frå aktiv til passiv form presens perfektum. Sjå eksemplet under.

Aktiv:

Arne har rydda det rotete loftet.

Luisa har slått plenen.

Leo har sparka ballen over gjerdet.

Bilmekanikaren har reparert bilen deira.

Læraren har undervist borna i matte.

Alle i familien har vaska huset til helga.

Han har selt alle varene.

Passiv:

Loftet er rydda.

42

Gjer om frå aktiv til passiv form preteritum perfektum. Sjå eksemplet under.

Aktiv:

Arne hadde rydda det rotete loftet.

Luisa hadde slått plenen.

Leo hadde sparka ballen over gjerdet.

Bilmekanikaren hadde reparert bilen deira.

Alle i familien hadde vaska huset til helga.

Han hadde selt alle varene.

Passiv:

Loftet var rydda.

St-verb – verb med spesiell ending i infinitiv

Dei fleste verb endar på **-e** i infinitiv: å hoppe, å snakke, å interessere
Nokre kortverb (med éi staving) endar på andre vokalar: å **sy**, å **sjå**, å **be**, å **ro**

Ei gruppe verb endar på **-(a)st**. Nokre av dei mest brukte bøyer vi slik:

Infinitiv	Presens	Preteritum
å møtast	møtest	møttest
å slåst	slåst	slost
å finnast	finst	fanst
å høyrast	høyrest	høyrdest
å synast	synest	syntest

43

Set inn rett form av verba.

å møtast I går ettermiddag _____ Arne og Carmen på den kinesiske restauranten.

Dei _____ ofte på denne restauranten.

å slåst Luisa og Leo _____ om kven som skulle slå plenen sist veke.

Det er typisk at dei _____ om slikt!

å finnast Det _____ ikkje mange innvandrarak frå Cuba i bygda vår.

Kvifor _____ det så få menneske frå andre land her for femti år sidan?

å høyrast Så flinke de var å spele i går! Det _____ fint ut.

Slutt å rope så høgt! Det _____ heilt til naboane.

å synast Luisa _____ norsk var vanskeleg den første tida i Noreg,

men no _____ ho at norsk er eit enkelt språk.

Å synast og å tru

Vi bruker **å synast** når det er noko vi har erfart sjølve.
Vi er der, vi kjenner det med kroppen og sansane våre:

Luisa har den første norsktimen sin. Ho **synest** det er vanskeleg å lære norsk.
Carmen har budd i Noreg i fleire år. Ho **synest** det er kaldt i Noreg.

Vi bruker **å tru** når det er noko vi har lese om, noko vi har høyrte av andre, men ikkje erfart.

Vi bruker også **å tru** når vi snakkar om framtida:

Luisa er på Cuba og skal snart reise til Noreg. Ho **trur** det er vanskeleg å lære norsk.
Carmen har lese om Noreg. Ho **trur** det er kaldt i Noreg.

44**Set inn å synast eller å tru i rett form.**

Arne _____ det var vanskeleg å danse salsa før han lærte det på Cuba, men no _____ han det er nokså lett.

_____ du det blir ein varm sommar? Ja, det _____ eg. Eg _____ det er varmt allereie.

Kven _____ du vinn skirennen? Eg _____ Leo vinn. Eg _____ han har vorte så flink til å gå på ski.

Kva for ein film _____ du er best, den norske eller den amerikanske? Eg _____ den norske er best, for eg har allereie sett begge filmene.

_____ du det vil regne i morgon? Eg veit ikkje, men eg _____ det har regna altfor mykje her i haust.

Kva _____ du om maten vi fekk? Maten var god, _____ eg, men eg _____ han hadde vorte betre med meir krydder.

Samsvarbøying

Etter hjelpeverba **vere** og **bli/verte** er det vanleg å bøye **perfektum partisipp** i kjønn og tal:

Mannen vart **dømd** til tre års fengsel. (hankjønn)

Eit menneske vart uskuldig **dømt**. (inkjekjønn)

Alle demonstrantane er **dømde**. (fleirtal)

Oversikt over bøyinga:

Type verb	Hankjønn/hokjønn	Inkjekjønn	Fleirtal
a-verb	er kasta	er kasta	er kasta
e-verb	er kjøpt	er kjøpt	er kjøpte
e-verb	er kjend	er kjent	er kjende
j-verb	er tald	er talt	er talde
kortverb	er nådd	er nådd	er nådde
sterke verb	er skriven	er skrive	er skrivne

Merk! Samsvarbøying møter du i alle lærebøker. Men elevar treng ikkje bruke samsvarbøyinga. Du kan i staden bruke **inkjekjønnsforma** i alle kjønn og tal:

Mannen vart **dømt** til tre års fengsel. (hankjønn)

Eit menneske vart uskuldig **dømt**. (inkjekjønn)

Alle demonstrantane vart **dømt**. (fleirtal)

45

Set inn partisippforma.

å fange Kråka vart _____. Reven vart _____ i ei felle.

Reinsdyra vart _____ med lasso.

å kjøpe Huset vart _____ av ein barnefamilie. Leilegheita vart _____ av eit ektepar. Hybelen vart _____ av meg. Alle husa vart _____.

å kjenne Elvis Presley var ein _____ songar. Songane hans er _____ over heile verda. Huset hans, Graceland, er eit _____ turistmål.

å nå Måla for undervisinga er _____. Målet for skriftleg norsk er _____, og målet for munnleg norsk er _____.

å skrive Boka er _____ av Ibsen. Brevet er _____ med små bokstavar. Tekstane er _____ av elevane.

Oppsummering av verbbøying og verbtider

Oversyn over verbbøying

Type verb	Infinitiv	Presens	Preteritum	Perfektum partisipp
svake a-verb	å sykle	syklar	sykla	sykla
svake e-verb	å leve	lever	levde	levd
svake j-verb	å telje	tel	talde	talt
svake kortverb	å tru	trur	trudde	trudd
sterke verb	å ete	et	åt	ete
sterke verb	å finne	finn	fann	funne
uregelrette verb	å vere	er	var	vore
uregelrette verb	å bli	blir	vart	vorte
modale verb	å kunne	kan	kunne	kunna
modale verb	å skulle	skal	skulle	skulla

Oversyn over verbtider

Presens perfektum	Presens	Presens futurum
før notid	notid	framtid
Carmen har dansa.	Carmen dansar.	Carmen skal danse.

Preteritum perfektum	Preteritum	Preteritum futurum
før fortid	fortid	framtid i fortid
Carmen hadde dansa.	Carmen dansa.	Carmen skulle danse.

Bruk av ordbok eller ordliste

(papir- eller nettutgåve)

Kva fortel ordboka oss?

Infinitiv er den forma av verbet som vi finn i ordboka:

Eksempel 1 (frå: Alf Hellevik: **Nynorsk ordliste**, 2005):

snakk l et; **snakke** -a (v)

Ordklasse: verb

Først i ordboka står substantivet **snakk**. Så kjem verbet **snakke** etterpå.

Vi ser at det er verb ut frå forkortinga i parentes (**a**) og frå **a**-endinga.

Kva tyder informasjonen du får?

A-endinga syner oss at dette er eit a-verb. A-verba har svak, regelrett bøyning.

Bøyingsmønsteret for a-verb:

å snakke – snakkar – snakka – har/hadde snakka

Leo snakkar med Luisa.

Dei snakka med venene sine i går.

Carmen har nettopp snakka med Arne i telefonen.

Eksempel 2 (frå: Alf Hellevik: **Nynorsk ordliste**, 2005):

seie seier, sa(gde), sagt

Ordklasse: Verb

Vi ser at dette truleg er eit verb sidan det endar på **-e** slik som dei fleste infinitivar.

Vi finn også dei vanlegaste bøyingsformene av verb etter infinitivsforma.

Kva tyder informasjonen du får?

Verbet er sterkt eller uregelrett sidan dei vanlege bøyingsformene er tekne med.

Dette verbet er uregelrett, men ikkje sterkt. Vi ser dette frå endinga **-er** i presens.

Sterke verb har ikkje presensending. Verbet er svakt, men uregelrett.

Bøyingsmønsteret:

å seie – seier – **sa**(gde) – har/hadde **sagt**

Vi ser at vi kan velje mellom formene **sa** og **sagde** i preteritum.

Luisa seier at ho gleder seg til å flytte.

Leo **sa** til venene sine at han kom til å sakne dei.

Carmen hugsa at ho ikkje **hadde sagt** farvel til veninna si.

Dei uregelrette verba og dei sterke verba har mange ulike bøyingsmønster, og du må lære dei kvar for seg.

46

Kva informasjon får du om desse orda?(frå: Alf Hellevik: **Nynorsk ordliste**, 2005)**bruke** -a el -te _____

vere er, vare, vore el vori _____

kunne kan, kunne, kunna _____

vinne vinn, vann, vunne el vunni _____
